

č'bular

letnik III, glasilo št. 3/2009

»Kovaštvo na Rakí skozi čas«

glasilo

Taristično društvo Lovrenc Raka

SPOŠTOVANE BRALKE IN CENJENI BRALCI Č'BULARJA!

Lep, prijeten dan želim vsem, ki v rokah držite novega Č'bularja. Če vam bomo z njim polepšali vsaj en trenutek v tem norem ritmu življenja, bo naš namen dosežen. Tudi tokrat smo pripravili nekaj zanimivosti o polpretekli zgodovini našega kraja, seveda pa ne manjka niti današnjih aktualnih dogodkov. V turističnem društvu upamo, da je naše glasilo vsaj površno ogledalo kraja in časa, v katerem živimo, in da vsak bralec zase najde kaj zanimivega.

Pretekli meseci so bili za Rako gospodarsko in kulturno razgibani, na obeh področjih se je venomer nekaj dogajalo, kar priča o delavnosti in občutku za višanje kulture bivanja tukaj živečih ljudi. Različne prireditve, ki jih organiziramo društva, so prav gotovo prava pot k temu. Na žalost pa opažam, da si marsikdo vzame vse manj časa za dobro sliko, besedo, pesem. Življenje pa kar drvi mimo. Letošnja obilna letina smo v glavnem že pospravili, zato včasih malo postojmo in si spočijmo oči na čudovitih jesenskih barvah. In počakajmo, da burja zavije čez naše griče. Takrat bodo pa koline, prazniki in želje, naj vsakdo doživi kaj lepega.

Alojz Kerin, predsednik

Moj vrt je najlepši...

V Janinem in Plantellinem nagradnem natečaju, ki je potekal od maja do septembra, je sodelovalo več kot tristo ljubiteljev vrtnarjenja ter ponosnih lastnikov ličnih vrtov in vrtnih koticikov. Strokovna komisija, ki je prejete fotografije vrtov in vrtnih koticikov pregledala, so sestavljali: Tina Horvat, urednica svetovalnih rubrik v reviji Jana, vodja Kluba Gaia, ki ima dolgoletno tradicijo svetovanja ljubiteljem vrtnarjenja in cvetja ter glavna urednica revije Gaia, Mira Arh in strokovnjak priznanega slovenskega podjetja za prehrano in varstvo rastlin, podjetja Unichem, Davor Šephar.

Pri izboru najlepšega vrta in vrtnega koticika so upoštevali izbiro rastlin, usklajenost z okoljem, strukturo, kondicijo in pestrost zasaditve ter umetniški vtis. Med vsemi prispelimi fotografijami je komisija naši članici Nuši Pirc iz Zalok, tretjo najvišjo oceno določila prav njenemu vrtu, za kar ji **ISKRENO ČESTITAMO**. Z ljubeznijo do vrtnarjenja je to mogoče.

Adelita Cimerman

POKROVITELJ ŠTEVILKE

Danes v podjetju Kremen pridobivamo, separiramo in oplemenjujemo kremenove surovine (kremenove peske in prod, kvarcit - roženec in glino), predvsem za potrebe steklarske, livarske in metalurške industrije, izolacijske industrije, gradbeništva in betonske galanterije, proizvodnje vodnega stekla in zeolitov, proizvodnje frite, kemične, filterske in keramične industrije ter industrije ognjevarnih silika opek.

Poleg programa kremenovih surovin, iz lastnih surovin izdelujemo vlažne in suhe kisle ognjevarne mase, za obzidavo kupolnih in indukcijskih peči, za sivo, jekleno in nodularno litino ter za obzidavo livnih loncev ter ponovc, ki se uporabljajo v livarnah in železarnah.

Kot dopolnilo k suhim in vlažnim ognjevarnim masam izdelujemo tudi paleto različnih termobetonov in specialnih ognjevarnih mas. Na ta način zaokrožujemo ognjevarni program, ki ga potrebujejo livarne in železarne.

Trenutno prodajamo svoje proizvode na tržiščih Slovenije, Hrvaške, Nemčije, Češke, Belgije, Ukrajine, BIH ter Srbije, Bolgarije in Turčije.

KREMEN d.d. Novo mesto, Dolenje Mokro Polje 40, SI - 8310 ŠENTJERNEJ

Tel.: 00386 (0)7 39 33 200, Fax.: 00386 (0)7 39 33 222, e-mail: info@kremen-nm.si, internet: www.kremen-nm.si

IZ DEVETE ŠTEVILKE

- Stran 3: Dogodki TD Lovrenc Raka
- Stran 4-6: Raka kot je morda še ne poznate: En kovač konja kuje ...
- Stran 6-7: Bili smo na obisku: Marcel Žmavčič, direktor podjetja KREMEN
- Stran 8: Naš pogled: Festival praznega krompirja, Trta z Lenta, Ekologija doma, v šoli in v naši okolici

Turistično društvo Lovrenc Raka

Graf. priprava in tisk: Tiskarna Jordan, Krško, število izvodov: 700, izdajatelj: TD Lovrenc Raka
Kontakt: tdlovrenc@gmail.com • www.tdlovrenc.com • TD Lovrenc Raka, Raka 36a

DOGODKI TURISTIČNEGA DRUŠTVA LOVRENC RAKA

Od naše zadnje izdaje Č'buljarja smo imeli v TD Lovrenc Raka kar nekaj dogodkov. Nekaj utrinkov vam ponujamo v jesenskem glasilu, obsežnejši opis dogodkov in fotografije pa si lahko pogledate na naši spletni strani www.tdlovrenc.com.

25. junij 2009

Na dan državnosti smo organizirali etnološko prireditev Na pragu poletja z ročno košnjo Cavsarja, tekmovanje v praženju krompirja z raško čebulo in 1. tekmovanje harmonikarjev za pokal TD Lovrenc Raka. Na prireditvi so sodelovali še: Društvo upokojencev Raka, Aktiv kmečkih žena Raka, Etnološko društvo Terica in Društvo vinogradnikov Raka.

28. julij 2009

Konec julija smo se člani odbora TD Lovrenc Raka odzvali povabilu Matjaža Pavlina in se odpeljali v dolensko prestolnico. Na dolenski lepotici nas je čakal Rudolfov splav. Prevezla nas je svežina reke Krke, objeta v sklanjajoče se vrbe, v njej pa odsev zrcalne slike stoletnih stavb z mestnega rečnega brega. Odpeljali smo se še na Paho nad Otočcem, kjer so nas sprejeli prijazni domačini, Matjaževa žena Marta s sinom Davidom in hčerama Saro in Ano. Gospodinja Marta nam je predstavila njihovo ponudbo s 150 let staro domačijo, ki sta jo z možem popolnoma obnovila z naravnimi materiali (kamnom, slamo in lesom).

6. avgust 2009

V okviru praznika KS Raka smo na osrednji prireditvi podelili priznanja in nagrade tistim domačijam, ki so z ljubeznijo do rastlin in lep-ega okolja, s svojo domišljijo in z ustvarjalnostjo pokazali harmonijo med človekom, naravo in rastlinami. Posebno pohvalo in nagrado za prvo mesto za kategorijo umestitev vrta in okolice doma v prostor, je prejel **Jože Oberč iz Brezja pri Raki**. Priznanja in nagrade so prejele še naslednje domačije: **domačija Dangubič z Mikot, domačija Pečarič s Smednika, domačija Suša iz Zalok, domačija Ribič z Dolge Rake in domačija Držanič s Celin**. Turistično društvo Lovrenc Raka prejemnikom priznanj iskreno čestita v želji, da bi tudi v bodoče ostali vzgled ostalim krajanom.

21. avgust

Sprejeli smo povabilo Bruna Bregarja, pri katerem se je ob domačih dobrotah pokušalo vino z ledene trgatve.

27. avgust 2009

Člane odbora TD Lovrenc Raka je naš član Alojz Pečarič pogostil na svoji domačiji na Smedniku. Ob odlični hrani, dobri kapljici in zvokih harmonike smo poklepetali in se poveselili do poznih večernih ur.

29. avgust 2009

ČAS ZA PIKNIK, ČAS ZA DRUŽENJE,
ČAS ZA ZABAVO ...

Sonce in poživljajoči žarki se v poletnih dnevih leta preselijo z neba v ljudi. Ravno pravnjki čas za piknik na odlični lokaciji s presežkom okusne hrane in medsebojnega druženja, zato je Turistično društvo Lovrenc Raka za svoje člane organiziralo PIKNIK na LISCI.

5. september 2009

Prvo soboto v septembru smo se člani društva podali na enodnevni izlet po porečju Savinje z željo po druženju in da vsaj delno spoznamo bogastvo te pokrajine.

6. oktober 2009

Tudi letos smo člani društva na domačiji Alojza Kerina prikazali star kmečki običaj – ličkanje kornu. V družbi podžupana občine Krško, Cvetka Sršena, Bučenskih ramplach in prijateljev, smo večer zaključili z »likofom«, na katerem ni manjkalo domačih dobrot, dobre vinske kapljice in ljudskega petja.

Adelita Cimerman in Franja Selko

RAKA KOT JE MORDA ŠE NE POZNATE

En kovač konja kuje ...

Zlati časi, kam hitite? ... Se gotovo spremenite ...

Takrat, ko me je v novo jutro prebujalo ptičje petje, ko so iz vaških kokošnjakov odmevali petelinji kikirikiji in so volci težko vlekli voz po klancu makadamske ceste, ko je izpod kladiva zavnelo kovačevo nakovalo, se še nisem zavedala resnice, ki jo je opevala pesem, ki je večkrat odmevala iz Građečakovega radia, edinega radia v tem delu vasi, iz hiše št. 17.

Desetletja so spremenila podobo v naših vaseh. Naši predniki so imeli zanimivo, vznemirljivo, skromno, a bogato življenje, zato nam spomini radi uhajajo v tista leta. Številne družine so se preživljale s poljedelstvom, pri nekaterih pa so se moški največkrat ukvarjali z obrtni, ki so izhajale iz življenjskih potreb našega okolja.

Z velikim zadovoljstvom sem prisluhnila domačinom, ki so mi tokrat pripovedovali o pestrem življenju kovačev, ki so za potrebe krajanov delali skoraj v vsaki tretji vasi našega okolja.

Z najstarejšo kovaško dejavnostjo v raški okolici me je najprej seznanil Alojz Tomažin s Smednika 11. Njegova slikovita pripoved in odličen spomin nista zgrešila nobenega krajana, ki so je ukvarjal s tem težkim in trdim delom, od katerega je bila odvisna sleherni domačija in je pomenilo tudi kvaliteto dela in preživetja ljudi. V njegovi sosesčini, na Smedniku, so bili v preteklosti trije kovači, Franc Žibert, Jože Jordan in Alojz Pečarič.

Prva kovačnica je na Smedniku stala za sedanjo kapeli-

co. Leta 1969 se je kovačnica podrla. V njej je najprej koval brat Slavkovega deda, Jože Jordan. Pečaričevi predniki, Baničevi, po domače Koroščevi, ki so bili zelo bogati z zemljo, konji in sploh vplivni v vasi, so mu dali zemljo, na kateri je sezidal kovačnico. V njej je koval do smrti. Pri njem je pridobil prve izkušnje 19-letni Alojz Pečarič st., oče Alojza Pečariča s Smednika št. 7. V njegovi hiši, ki danes stoji nedaleč stran od mesta prve kovačnice, je na steni dnevne sobe dobilo spoštljivo mesto očetovo mojstrsko spričevalo iz leta 1937. 23-letni Alojz je z domače kovačnice odšel k stricu Poldetu Pečariču na Prekopo, kjer se je izučil za kovača in podkovača za konje.

Alojz pravi, da je bil oče zahteven in dosleden do sebe in do drugih. V mladosti ga je z domače kovačije potegnilo v svet. Odšel je v Holandijo, kjer je v rudniku delal do 2. sv. vojne. Nekaj časa je bil tudi v Nemčiji. Opravljal je dela iz svoje stroke in se naučil nemško. Sam je naredil slamoreznicu za tobak, ga prodajal in takrat zaslužil veliko mark.

Pred Hitlerjevo okupacijo se je vrnil in bil z ostalimi domačini 1941. leta izgnan. V Nemčiji je spoznal Lojzetovo mamo, ki je na Smednik prišla s Polšnika. Po vrnitvi se je zaposlil kot prvi varilec v Celulozi, kasneje pa je delal spet kot kovač v rudniku Senovo. Po prometni nesreči se je upokojil. Vrnil se je k delu v domačo kovačnico, ki je bila sezidana že na mestu, kjer so nekoč stali svinjaki. Alojz je opisal svojega očeta kot zelo močnega, nizkega, telesno grčastega, žilastega, čokatega in dokaj zdravega moža. Z eno roko je z

lahkoto tolkel s 5-kilogramskim kladivom po nakovalu in večkrat poudaril, da ima v rokah ob udarcu tako moč kot če brcne konj. In če je kovač koga udaril, se ta zlepa ni pobral ... Za njihovo moč pa so nedvomno poskrbeli tudi kmetje. Vsakdo, ki je potreboval kovačevo uslugo, je prinesel s sabo malico, ki ni bila dobra brez klobase, špeha in litra vina. Po zaužitju hrani je imel dovolj energije za potrebno fizično moč in vzdrževanje kondicije. Oče je imel mišice kot kamen.

V preteklosti je bila tradicija, da so očetje svojega poklica naučili tudi sinove. Tudi Pečarič je naučil svojega sina podkovati konja. To opravilo je zahtevalo nekaj anatomskega znanja o živali, o zgradbi kopita in tudi o drugem zdravju. Konji so zelo občutljive živali in podkovni kovači so znali svetovati in nuditi pomoč bolni živali. Če je kovač konja zakoval, kar je pomenilo, da mu je zabil žebelj že v mehki del kopita, se mu je pojavilo vnetje in konj je šepal. Alojz se spominja, kako je oče na tri tedne koval Bajčevega konja Platoja in mu

ozdravil vnetje. Ko je bil oče star 78 let, je še zadnjič v celoti okoval leseni voz. Potem ni več delal.

V času, ko je kovača Pečariča sveta in novih izkušenj željna narava gnala po svetu, je doma poskrbel za potrebe kranjancov kovač Franc Žibert. Za spomladansko delo je kmetom že pozimi pripravljaval vozove, pluge in brane ter jih dobro naostril. Enajstletno Mijo Pirc iz Zalok je oče s konjem poslal do kovača Žiberta, ki je s pomočnikom podkoval konja in mu priostril robove za siguren korak. Iz kovačnice je slišala vzklike: »Fajer, drauf!«, ko je z obema rokama tolkel po nakovalu. Včasih je samo potolkel ali pa poklenkal. Vsak vzklik ali zvok je imel v kovačnici točno določen pomen ali delovni ukaz, kajti delo je bilo izredno nevarno in naporno.

Moji sogovorniki so kot najstarejšega in odličnega kovača omenjali Martina Žabkarja z Ravnega, ki se je poklica naučil pri svojem očetu Jožetu. Martinu je v kovačnici veliko pomagal njegov sin Jože, ki je imel velik smisel za to delo. Bil je podkovni kovač. Drugi sin Martin pa se je na Gorenjskem celo izučil za kovača in nekaj časa tam tudi delal v tem poklicu. Pri hiši se je po domače reklo „Pri Kovačevih“. Bilo je osem otrok in skoraj vsi so znali očetu pomagati pri delu. Ko je zmanjkalo oglja, ki ga je oče Martin potreboval v kovačnici, so skupaj pripravili dve kopi. Poleg očeta Martina, ki je imel glavno nalogo čuvanja kope ponoči, so ga čez dan večkrat občasno zamenjali tudi otroci. Kot pri ostalih kovačih je bilo tudi njegovo delo povezano z lesenimi izdelki kolarja, ki je naredil voz ali kočijo, leseno orodje, on pa je njegove izdelke okoval. Njegovo delo je bilo pomembno za vaško življenje, saj je podkoval veliko goveje živine in konj, brez katere ni bilo prave kmetije. Pri podkovanju živine so imeli otroci posebno nalogo. Ko je oče živino podkoval, je eden od otrok, z vejo, na kateri je bilo še listje, odganjal muhe in obade, da je bila žival bolj mirna. Prav tako so mu v kovačnici tudi pomagali poganjati meh. Za preživetje velike družine ni zadostoval le zaslužek v kovačnici, zato so tudi obdelovali zemljo.

Na sosednjem Malem Korenu je nekaj časa vihtel kovaško kladivo Lojze Novak, ki se je izučil za kovača pri Tramtetu v Škocjanu. Po vrnitvi iz vojske je začel doma voditi kovačijo. Ker je v njej sam težko delal, mu je začel pri delu pomagati nečak Ivan Novak. Po dobrem letu se je Lojze preselil v Mursko Sobotno, kjer je živela njegova bodoča žena, Ivan pa je na Blanci poiskal mojstra Šobaka, da bi tam pridobil poklic. Pri njem je od l. 1946 do 1949 prenočeval na parni (tj. prostor za shranjevanje krme, slame, sena), delal po 12 ur, od zore do mraka in opravljal poleg še dveh vajencev najtežja in najbolj zahtevna dela. K njemu je prišel z mnogimi izkušnjami, ki si jih je pridobil v stričevi kovačnici, zato mu je tudi mojster veliko zaupal. Zaradi tega je bil zelo obremenjen in izpostavljen večjim naporom kot ostala vajenca. Koval je konje in izdeloval podkve. Pozimi so imeli veliko dela, predvsem pa, kadar je bilo veliko snega, saj je bilo potrebno naostriti podkve. Mojster na Blanci je veliko trgoval s konji. Ti so bili vznemirjeni in jih je bilo težko kovat. Nekoč ga je konj, ki ga je bilo treba na novo podkovati, tako brcnil, da je padel preko ceste in tam brez zavesti obležal.

V večernem času je obiskoval tudi šolo in se še dodatno izobraževal. V obrtni šoli v Sevnici je pri Baroviču delal praktični, v Krškem pa še teoretični izpit, oba zelo uspešno. 1950. leta je odšel v Kostanjevico za pomočnika k Stoparju in opravil pomočniški izpit. Nato pa je prišel čas, ko je bilo treba odslužiti vojsko. V tem času je dozorela odločitev, da bi začel s samostojnim delom, kajti vedel je, da ljudje v vasi še vedno potrebujejo njegovo delo.

Tudi na Raki, v hiši št. 18, pri Pavlovičevih, je bila v kletnem delu hiše kovačnica. Tam je poganjal svoj meh in tolkel po žarečem železu Tonče Kovač, oče starejšega sina Toneta, mlajšega Martina ter hčerke Tilke. To so bili moji sosedje preko ceste. Včasih smo se tudi družili med seboj, a teh trenutkov ni bilo veliko, ker smo moral ali otroci doma pomagati staršem. V Kovačevo družino se je zajedala nesreča, kajti oče Tonče, ki je bil kovač,

je zbolel. Kmalu je umrl. Starši so prej načrtovali, da bi se najstarejši sin izučil pri očetu za kovača in prevzel kovaško dejavnost, takrat pa se jim je z očetovo boleznijo in smrtjo podrl svet ... Tudi nam je bilo tesno, ko smo gledali, kako težko se je mati Pepca Pavlovič s tremi otroki prebijala skozi življenje.

Ravno takrat je mladi kovač Ivan Novak iskal kovačnico. Najstarejši Pavlovičev sin Tone je hodil še v osnovno šolo. Ivan Novak je pri svojih sosedih dobil kovačnico in odprl pavshalno obrt. V družini Pavlovič se je naselilo manjše upanje ...

Ko sem kot otrok opazovala življenje v sosedovi družini, sem začela verjeti, da kovač prinaša srečo. Resnično so se pojavile spremembe. Ker je bila kovačnica zapuščena, je mladi kovač Ivan naredil in nabavil novo orodje. V njej je popravljaval vozove, pluge, podkoval konje in vole ter delal poljsko orodje. Mene je bilo silno strah gledati nevarno delo kovača Ivana. Lastniki so običajno

držali žival, eden pri glavi, drugi pri zadnjih nogah. Pri podkovanju je bilo potrebno živali v kolenu upogniti in dvigniti nogo in kovač se ji je približal z žarečo podkvi. Še sedaj bi prepoznala vonj po zažganem kopitu, ki ga je bilo potrebno obrezati in nanj pravilno namestiti podkve. Podkve je sam oblikoval, za vsako žival posebej. Volom in voznim kramam je podkoval le prve noge. Ničkolikokrat je moral spretno odskočiti, ker so živali brcale. Najtežje so podkovali Žabkarjeve mule z Rimša. Dokončno jim jih je uspelo podkovati doma, v letih in spet so bile sposobne za vožnjo v Drenovce. Delal je tudi železne ograje za balkone, stopnišča in okna. Nekoč ga je konj Lojzeta Jordana s Smednika zagrabil za glavo in mu izpulil lase. Nemirne vole je hodil podkovat kar na dom. Največkrat so jih morali pod kakšnim kozolcem zvezati, nato pa so začeli s podkovanjem. Ker na terenu ni imel kovaškega pribora, je moral pripraviti šablone. Tako je opravil delo na domačijah šele po drugem obisku, največkrat ob nedeljah. Železo je kupoval v železninah. Pri delu je sodeloval z odličnim kolarjem, Janezom Kraljem z Brezja, ko pa sva obujala spomine še o drugih kovačih, mi je zaupal, da je imel zelo rad kovača s Planine, Franca Bedenka, ki ga je tudi izredno cenil.

Na samem začetku samostojne obrti je imel dva vajenca, ki sta pri njem naredila praktični izpit. Tudi sin pokojnega lastnika kovačnice, Tone Pavlovič, se je pri njem izučil kovaškega poklica in s prvo generacijo v Krškem obiskoval obrtno šolo. Ko je Ivan Novak po osmih letih (od 1954 do 1962. leta) obrti, odšel v službo v SOP Krško, sta v sosedovi kovačnici še nekaj časa zvenela kladivo in nakoval mladega kovača Toneta Pavloviča. Kmalu je spoznal, da kmetijska mehanizacija, ki se je začela pojavljati, redči domače živali in da dela ne bo več toliko. Tudi on, kot mnogi drugi mlajši kovači, si je poiskal delo v velenjskem rudniku.

Na malo oddaljeni sosednji Gomili je imel kovačijo mlajši Golobič, ki jo je kmalu zapustil in takrat odšel v tujino.

Na Dolgi Raki je živela družina Cemič, po domače se je reklo pri Makucovih. Iz kovačnice Janeza Cemiča, ki stoji še danes, je zvenelo nakovalu, na katerem so se oblikovale podkve ter se je izdelovalo ter popravljalo poljsko in gozdno orodje. Kovač Janez je vaščanom okoval prenekateri voz in plug ter okoval živino. Bil je

kovač za vse potrebe. Pri delu mu je pomagal sin Ivan, ki ga v tem času že uvrščamo med mlajše kovače. Ivan Cemič pa se je izučil za kovača v Sevnici pri Baroviču in je do zaposlitve v Kremenu še nekaj let koval v domači kovačnici na Dolgi Raki. Oba sta bila zelo dobra splošna in podkovna kovača.

1909. leta pa se je revni družini Bedenk s Krepsarja, Pekla pri Raki, rodil sin Franc. Pri 15-ih letih je bil še tako majhne rasti, da je moral pri mojstru kovaču Gorencu, po domače Selanu v Podulcah, kamor se je šel učiti za kovača, stopiti na odrezano deblo, da je dosegel na nakovalu, na katerem je koval. Bil je silno vztrajen, spreten in vzdržljiv, da je premagal lastne telesne ovire. Tudi v Selanovo kovačnico so kmetje za kovačevo moč prinesli kakšen litrček šmarnice. Nekega zimskega večera se je mojster malo preveč okreplil s šmarnico, legel na zelo vročo peč in zaspal. Zbudil se je z opečenimi zadnjico. Težko je dočakal jutro, ko se je na vratih kovačnice pojavil vajenec in mu ukazal: »Franc, vzemi mast, pa rit mazat!«

Selanov sin, Franc Gorenc, se je priženil k Urhovki v Dul, kjer je tudi on nadaljeval s kovaško dejavnostjo. Selanova hči Rezka iz Podulca pa se je poročila z Emilom Kotarjem, očetom Ivana in Lada Kotarja. Zet Emil je nadaljeval s kovaškim delom v Selanovi – tastovi kovačnici.

Ko se je Franc Bedenk izučil, si je pri 23-ih letih našel ljubezen, ustvaril si je družino in kot pomočnik delal v Sivčevi kovačnici na Vrsah pri Studencu. Vmes si je na Planini gradil dom, kamor se je kmalu preselil. V svoji hiši je naredil kovačnico in s skromnim orodjem začel samostojno opravljati dejavnost. Kovaški zaslužek je bil za preživetje sedmih otrok zelo majhen. »Ata in mama sta se za naše preživetje vedno znašla. Rad je pel in igral na orglice. Okrog doma sta zasadila veliko sadja«, se spominja hčerka Silva, ki je kot najmlajši otrok očetu v kovačnici že zelo zgodaj pomagala. Brat Vinko Bedenk, ki se je izučil kovaštva pri Baroviču v Sevnici, je odšel v službo v Ljubljano. Oče je imel vedno več dela, pomočnika pa nobenega. Silva je od majhnih nog pomagala očetu pri vžiganju in poganjanju meha. Prav mu je prišla pri kovanju voza, kasneje pa je že popri-

jela pri kovanju težjih predmetov. Ko je imel oče dovolj vroče železo, je 3-krat potolkel s kladivom po nakovalu. Ko je Silva zaslišala njun dogovorjeni zven, je takoj pritekla, zagrabila kladivo in že sta z očetom oblikovala kakšen kovinski predmet za voz, podkev in podobne izdelke. »Ko je oče okoval nov voz, naju je kmet povabil na likof.« Silva se je tega zelo veselila, saj je včasih dobila kakšen »tringeld«.

Pri Bedenkovihi na Planini še vedno stoji kovačnica, ki jo občasno uporablja zet Franc, vsem Bedenkovihi otrokom pa je v ponos, da se v njej ne nabirata prah in pajčevina.

Pri kovaču Pavloviču na Raki se je izučil tudi Anton Kern s Celin. Na mestu, kjer danes stoji Janov vikend, je imel mladi kovač Tonče kar nekaj časa kovačnico. Na sosednjem Jeleniku je vzljubil bodočo ženo Nežko, se priženil k njej in si postavil kovačnico, kjer je poleg kmetovanja vse življenje delal v kovačnici. Od sedmih otrok je največ časa z očetom Antonom v kovačnici preživel sin Jože, ki mu je pomagal pri delu. Oče Tonče je koval vse, kar so ljudje v okolici potrebovali. Jože se

spominja, da so kovači pri delu veliko sodelovali med seboj. Največkrat se takega sodelovanja spominja med kovačem Bedenk in Gorencem z Dula, kamor je tudi sam večkrat z očetom odhajal. Ko je Pepi (Jože) odšel pri 21-ih letih v službo v Trbovlje, je oče, ki je bil zelo močan, še vedno delal sam.

V šestdesetih in sedemdesetih letih so tudi v naših krajih začeli moderni kmetijski stroji, zlasti traktorji, s priklučki, izpodrivati rejo konj in govedi. Le redki fantje so se še odločali za kovaški poklic. Za ta pojav se ni zmenil Vinko Turšič z Ardra in je še pred zaključkom osnovne šole zahajal v sosednjo vas Zaloke h kovaču Škrletu in na Planino k Bedenku ter tam kar resno poprijel za delo. Ker je hotel zares stopiti v kovaške vrste, si je na Studencu poiskal kovaškega mojstra Franca Novaka, ki ga je sprejel za vajenca. Tam si je leto dni pridobival vajeniške izkušnje in ko je mojstra kap, je bilo z njegovim ukom konec. Z veliko željo, postati kovač, je iskal novega mojstra, ki ga je našel daleč stran od doma. V Šentjanžu na Dolenjskem ga je v nadaljnji uk sprejel kovač Ivan Gorenc, pri katerem je tudi stanoval. Ob sobotah je odhajal s kolesom domov na Ardro, v nedeljo pa se je vračal z opranimi oblaci in kakšnim maminim priboljškom v Šentjanž. Bivanje pri mojstru Gorencu je Vinku ostalo v zelo dobrem spominu, čeprav je njegov delavnik trajal od pol štirih zjutraj pa večkrat celo do desetih zvečer. Pa ni bilo težko zdržati, saj jim je gospodinja pripravljala zelo dobro in močno hrano. Z mojim strom sta do zjutraj, ko so prišli še drugi na delo, nakovala že vse podkve, ki so jih čez dan potrebovali. Tako je odslužil za stanovanje in hrano. Mojster ga je imel zelo rad, saj je prišel k njemu že s predhodno pridobljenimi izkušnjami iz prejšnjih kovačnic.

Obrtno šolo je obiskoval v Trbovljah. Po treh letih učne dobe je s prav dobrim ter odličnim uspehom opravil teoretični in praktični izpit v Sevnici pri Baroviču. Mojster Gorenc mu je ponosno priznal, da je pričakoval

njegov dober uspeh, zato se je odločil, da mu za nagrado podari vse železo za voz na šine, ki ga je naredil za zaključni izpit, po domače »frajšprehengo«. Vinkov uspeh je spremljal tudi domači kolar Kozole z Ardra, ki mu je iz najboljših akacije za nagrado naredil leseni voz. Tega je z vlakom pripeljal do Krmelja. V Šentjanžu ga je čisto sam okoval. Spominski voz je bilo treba na enak način spraviti domov, na Ardro. Iz Gorenčeve kovačnice v Šentjanžu ga je peljal v Krmelj na vlak, ga malce razstavil, v Sevnici pa ga je na železniški postaji zopet sestavil. Močan devetnajstletni kovač Vinko ga je sam peš vlek preko mostu na kranjsko stran ter z njim prispel do impoljskega gradu. Tam pa se je ob cesti, ki se je začela vzpenjati proti Studencu, ustavil in čakal. Sam ni vedel, na koga. S sevnškega sejma se je s konji in federvagnom vračal proti domu Slavko Povhe, Lobjetov oče iz »raške Ustrane gase«. Takoj sta Vinkov voz priklučila na Povhetov federvagn in odpeljal mu ga je naravnost na domače dvorišče. Vožnja s Slavkom Povhetom je hitro minila, saj mu je beseda ves čas živahno tekla. Vmes pa je obudil spomin tudi na leta, ki jih je preživljal v taborišču na Rabu. Vinkova prva zaposlitev je bila v Krškem pri Čebularju, ki je imel velik kovinarski obrat. Tam sta bila že eno leto pred njim zaposlena naša dva domačina s Straže pri Raki, Alojz Šiško in Alojz Tomažin, prav tako izučena kovača po poklicu, ki sta v tem obdobju že ugotovila, da z delom v domači kovačnici ne bo možno preživeti. Izbrala sta si zaposlitev pri delodajalcu Čebularju. Kasneje sta delala v Kovinarski, ki je nasledila Čebularjev obrat. Vinka Turšiča pa so po enem letu kovaške iskre odnesle v Ljubljano, kjer je še dve leti delal na ljubljanskem transportu kot kovač. Nato pa je del upokojitve delal v prevozništvu, s katerim se je srečal že v vojski.

Najmlajša generacija izučeni kovačev je danes že upokojena.

Čeprav si niso služili kruha v domači kovačnici, je v njih

plamtel kovaški ogenj še naprej. Vsak od njih ima iz tistih časov še danes doma kovačnico. Nekateri so si jo za lastne potrebe malo posodobili, za njih pa je značilno, da so si orodje, tako kot v preteklih časih kovači, vedno naredili sami ali pa so ga sproti oblikovali.

Vinko Turšič si je kovačnico naredil čisto na novo, z vsem orodjem, mehomo ipd.

Morda so si jih ohranili tudi zato, ker so si v življenju svojo srečo kovali sami, ker so sami kovali tudi svoj značaj? V njihovem poklicu je tudi veliko simbolike in poklicni spevi naših kovačev so venomer zveneli: »Kuj me, življenje, kuj!«

... kol' ko žebljeve potrebuje? En, dva, tri?

Kmalu nobenega, če ne bo potrebe rešil razvoj jahalnega športa, ko bodo spet potrebni kovači, podkovačji.

Podkev bo spet prinesla srečo!

Justina Molan

BILI SMO NA OBISKU

Direktor podjetja KREMEN Marcel Žmavčič

V lanskem letu je podjetje KREMEN praznovalo 60-letnico obstoja. Gospod Žmavčič pravi, da je ponosen, da lahko dela v tem podjetju, ki je po mnogih pogledih izjemno, kot je izjemna sama surovina KREMEN, po kateri podjetje nosi ime in s katero se v pretežni meri ukvarja.

Zaveda se, da so zaposleni v podjetju tisti pomembni kapital, ki lahko uresniči mnoge načrte. V vseh obdobjih svojega poslovanja je imelo podjetje KREMEN ljudi, ki so dobro vedeli, kaj delajo in ki so zmogli premagati vse ovire, da je podjetje v celi svoji zgodovini vedno stalo na lastnih nogah in ni bilo nikoli odvisno od tuje pomoči.

Kakšen pomen ima mineral kremen in v katerih izdelkih je vgrajen?

Mineral kremen ima za naše vsakdanje življenje velik pomen in danes bi si težko predstavljali življenje brez

izdelkov, v katere je kremen posredno ali neposredno vgrajen, saj gre za predmete, ki nam v veliki meri lajšajo vsakdanja opravila. Tako je kremen potreben za izdelavo pralnih strojev, avtomobilov, gradbene in kmetijske mehanizacije, stekla, keramike... uporablja se v računalniški in celo v vesoljski tehnologiji. Zanj jih 10 let tudi medicina spoznava, da je v precejšnji meri potreben tudi za normalne življenjske procese. Silicij, ki ga kremen vsebuje, v medicini v posebni obliki uporabljajo kot zdravilo, ki pomaga lajšati marsikatero bolezensko težavo. Na to temo je napisanih kar nekaj knjig. Naj omenim knjigo dr. Jürgena Weihofera, ki opisuje silicij kot čudežno zdravilo, ki pomaga pri celulitu, želodčnih in črevesnih težavah, izjemno je pomemben za kožo, lase in nohte, pomaga pri vnetih sklepkih, arteriosklerozi in osteoporozi. Kljub temu, da je kremen še sedaj na tak ali drugačen način prisoten v nekaj tisoč različnih izdelkih, se razvoj novih izdelkov na njegovi osnovi še ni ustavil.

Omenili ste, da poslovno skupino KREMEN tvorijo tri družbe oz. obrati. Eden izmed teh je tudi obrat Ravno. Nam lahko poveste več o tem, kdaj je bil obrat ustanovljen, kaj delate in kako obratujete?

Podjetje Kremen pridobiva kremenovo surovino v nahajališču kremenovega peska Raka - Ravno od leta 1958 dalje.

Kremenovo surovino, ki jo pridobivamo v peskokopu Ravno, vozimo iz peskokopa v slaba dva kilometra oddaljeno separacijo na Gmajni.

V separaciji surovino peremo, separiramo in plemenitimo, predvsem za izdelavo belega embalažnega stekla, keramične frite, sanitarne keramike, porcelana, vodnega stekla in zeolitov - ionskih izmenjevalcev, ki se uporabljajo v proizvodnji pralnih praškov (nadomestek fosfatov), kot polnilo v termopan steklu, v otroških plenica in damskih vložkih, kot dodatek asfaltom za

znižanje temperature kuhanja asfalta, za polnilo gradbenih mas, za izdelavo silicijevega karbida, za modele v proizvodnji "ftingov", za proizvodnjo ognjevarnih in izolacijskih materialov (steklene volne), proizvodnjo siporeksa ter v nekatere druge namene. Vsi proizvodi, ki jih proizvajamo, so koristni in pravzaprav nujno potrebni za vsakdanje življenje. Proizvodov, ki bi bili namenjeni zgolj luksuzu, ne proizvajamo.

Pri pranju pesek ločujemo od glinenih primesi, ki se usedajo v čistilnih usedalnih bazenih, kot odpadni mulj - blato. Enkrat do dvakrat na leto (odvisno od količine odlapljalnih snovi - mulja v surovini in od letne proizvodnje) praznemo usedalne bazene. Blato vozimo nazaj v peskokop, kjer ga v skladu s projektom uporabljamo za sanacijo degradiranih površin.

Koliko delavcev je zaposlenih v obratu Ravno?

Trenutno na tem obratu dela 12 do 15 delavcev. Včasih jih je bilo 50, večina domačinov. Število zaposlenih smo zmanjševali postopoma, na mehki način, z velikim občutkom za socialno, saj nam je bil cilj odpustiti čim manj ljudi. Večina ljudi je šlo postopoma v pokoj, nekaj smo jih prezaposlili na obrat Mirna, v upravo in v obrat na Mokrem Polju, katerega vodja je Stanko Oberč s Kržišč. V vsem tem času smo veliko skrb posvečali dodatnemu izobraževanju in izpopolnjevanju zaposlenih. Imamo kar nekaj diplomantov, ki so začeli prevzemati nove funkcije in dodatne odgovornosti, da se lahko podjetje naprej razvija.

V obdobju, ko je podjetje Kremen na tem območju pričelo opravljati dejavnost pridobivanja in plemenitja kremenovih surovin pa do danes, je imelo podjetje svoje vzpone in padce. Najhujše je bilo obdobje po razpadu bivše Jugoslavije, saj je naše podjetje čez noč izgubilo 59 % tržišča, v naslednjih letih, zaradi stečajev ipd. še dodatnih 20 %. Dolga leta je podjetje bilo plat zvona in se borilo zgolj za golo preživetje.

Podjetje se je kolikor toliko stabiliziralo in se začelo ponovno razvijati šele zadnjih pet ali šest let. Največji udarec je podjetje ob razpadu Jugoslavije došlo prav na obratu Ravno, kjer še danes proizvajamo 5. krat manj kot v najboljših časih, kar nam je v začetku zaradi prevelikega števila zaposlenih in preobilne gradbene mehanizacije povzročalo velike težave in izgube, ki smo jih v glavnem pokrivali iz drugih dejavnosti. Zaradi nenadne izgube tržišč podjetje takrat ni bilo v stanju pravočasno izvesti odkupe zemljišč niti opraviti sanacije degradiranih zemljišč. Prav tako dolga leta nismo mogli investirati v razvoj separacijske in druge opreme. Ena od možnih variant – razpletov (ki se na srečo ni udejanjila) je bila tudi popolna ukinitve proizvodnje v obratu Ravno.

Šele sedaj, ko nam je končno uspelo narediti nekaj pomembnih korakov, se lahko tudi na obratu Ravno ponovno resneje pričnemo ukvarjati s prihodnostjo. Izgubljeno bomo poizkušali čim prej nadoknaditi, vendar čez noč ne gre, saj smo še vedno podjetje z nizko dodano vrednostjo, zato za vsako malo večjo zavedo potrebujemo ustrezen čas. Napredovanje bo nekoliko zavrla tudi gospodarska kriza, v kateri se je trenutno znašel svet in ki močno negativno vpliva tudi na naše poslovanje.

Obrat Ravno trenutno obratuje od 6 do 8 mesecev na leto, cilj pa nam je, da bi prišli na 10 mesecev obratovanja. Napeli bomo tudi vse sile, da bi v nekaj letih uspeli najti primerne partnerje – investitorja, ki bi v kraju, kjer opravljamo dejavnost, postavil ustrezno proizvodnjo za predelavo surovine v končne izdelke s čim večjo dodano vrednostjo, kar bi poleg razvoja našega obrata prispevalo k razvoju KS Raka, s tem pa tudi odprlo možnosti dodatne zaposlitve domačinov.

Kaj pa ekologija? Kakšna je vaša skrb za varovanje okolja, delavcev in prebivalcev?

Podjetje izvaja dejavnost pridobivanja kremenovih surovin v skladu z odločbo o mejah pridobivalnega prostora, dovoljenjem za izvajanje rudarskih del in s podeljeno koncesijo (rudarsko pravico). Celotno izvajanje dejavnosti družbe, in s tem tudi povezavo obnašanje družbe do okolja, je pod stalnim inšpekcijskim nadzorom Republiškega rudarskega inšpektorata (IRSOP-a), ki vse eventualne pomanjkljivosti v zvezi z izvajanjem dejavnosti evidentira in z odločbo odredi rok in zadolžitev posameznih odgovornih oseb za odpravo le teh. Pri tem seveda upošteva tudi izkušnje in primerljivost z ostalimi slovenskimi rudarskimi podjetji, saj je popolnoma jasno, da te dejavnosti ni možno opravljati brez vpliva na okolje.

V smislu jasno začrtanega cilja, da poskušamo celotno podjetje celovito in vsestransko čim bolj urediti, smo v letu 2006 intenzivno pričeli z uvajanjem, v 2007 pa smo tudi pridobili certifikat standarda kakovosti ISO 9001:2000. V letu 2007 smo ta standard pričeli nadgrajevati še s standardom ravnanja z okoljem ISO 14001:2004, za katerega smo v letu 2008 prav tako pridobili ustrezen certifikat.

Oba standarda zahtevata spoštljivo in pazljivo ravnanje z okoljem pri opravljanju dejavnosti podjetja ter nas zavezuje, da glede tega v prihodnje nenehno postopno izboljšujemo trenutno situacijo.

Naš cilj in vodilo je, da bi pri izvajanju dejavnosti podjetja – pridobivanju mineralnih surovin – v celoti spoštovali vse ekološke standarde in normative ter da se bo v teh pogledih podjetje obnašalo vsaj (najmanj) primerljivo z znano konkurenco. Velik vpliv posvečamo tudi zdravju in varstvu pri delu.

Glede zmanjšanja vplivov naše dejavnosti, ki se odvijata v peskokopu in separaciji, smo v sklopu omenjenih standardov za naslednja leta predvideli naslednje konkretne kratkoročne in dolgoročne aktivnosti in ukrepe. Investirali bomo v izvedbo sistema za usedanje blata – mulja, ki bo blato, ki prihaja iz separacije, zgoščeval na mestu nastajanja in ga naredil mnogo primernejšega za transportiranje nazaj v peskokop, saj bo blato v primerjavi s trenutno situacijo izgubilo dodatnih 20 do 25 % vode. Ta voda, ki je sedaj vezana v blatu, povzroča, da blato, ki je na ta način preveč tekoče, občasno pljuskuje s tovornjaka in onesnaži cestišče.

Izkušnje s tem imamo na enem od naših ostalih obratov. Sistem smo uvedli leta 2005 in smo z njim izredno zadovoljni, saj se je izkazal za zelo učinkovitega. V letošnjem letu smo pristopili k ustreznemu testiranju sistema, da ga bo proizvajalec opreme prilagodil na konkretno situacijo in material, uvedli pa ga bomo v naslednjem letu ali najkasneje v letu 2011.

Prav tako nameravamo v naslednjih letih na novo betonirati in asfaltirati vse naše deponijske prostore in obvozne poti v separaciji, da jih bomo lažje čistili. Z leti sta beton in asfalt popolnoma dotrajala, zaradi česar je čiščenje zelo oteženo. V preteklem obdobju nam je zmanjševanje proizvodnje teh peskov povzročalo veliko izgubo, zato stroškov za obnovo enostavno nismo mogli.

Aktivirali bomo vodni bazeni, ki ga imamo na izvozu iz peskokopa in je namenjen izpiranju podvozja tovornjakov, ki pripeljejo iz peskokopa. V predelu med bazenom in cesto bomo na novo nasuli in utrdili šoder primerne granulacije, da bo čim bolj obribal gume in z njih očistil mesta zadrževanja blata in drobnega peska. To je po izkušnjah sorodnih podjetij primernejše in učinkovitejše od asfalta.

Aktivno bomo čistili cestišče pri uvozu/izvozu v peskokop ter pralnico.

Če zgoraj omenjeni ukrepi ne bodo zadoščali, nam preostane še montaža šob v izpiralnem bazenu, ki bodo pod pritiskom izpirala podvozje tovornjakov, preden zapeljejo iz bazena.

Podjetje že nekaj let aktivno deluje na pospešeni sanaciji degradiranih površin, ki jih je pri izvajanju svoje dejavnosti degradiralo v preteklosti, zato v zadnjih letih bistveno več površine saniramo, kot pa degradiramo. Intenzivno bomo nadaljevali s sanacijo teh površin, ki bo tudi dodatno omilila trenutne vplive na okolje. Do konca leta 2010 nameravamo sanirati še okoli 5 ha zemljišč. Nato bomo prešli na sprotne sanacije. Za koloski cilj smo si zadali samo toliko odprtih površin, kolikor jih potrebujemo za redno proizvodnjo.

Povsod v območju peskokopa in separacije, kjer bo možno in kjer bomo ocenili, da bi bilo smiselno, bomo v naslednjem obdobju posadili zimzeleno drevje, ki bo s časom nudilo dodatno zaščitno zaveso.

Povsem jasno je, da so ukrepi in investicije povezani z velikimi stroški, zato vsega ne bo moč narediti čez noč, kot smo že omenili, pa se zavezujemo, da bomo vsako leto izboljševali situacijo in s tem zmanjševali naš vpliv na okolje.

Koliko in na kakšen način sodelujete s KS Raka?

S predsednikom KS, gospodom Silvom Krošljem, se poznavam že več let in če je potrebno, se dogovorimo za sestanek. Tudi s prejšnjimi predsedniki KS smo zelo korektno sodelovali, za kar se jim toplo zahvaljujem.

S svojim delom žal vplivamo tudi na okolje, česar se kljub pozornosti, ki jo temu posvečamo, v celoti ni možno izogniti. Že prej sem omenil, da onesnažujemo cestišče, kadar vozimo blato nazaj v peskokop, kar je za krajanke zelo neprijetno. Tega se zavedamo, zato po končanju teh del celotno cestišče operemo.

Ob tej priliki se krajanom za omenjene občasne

nevšečnosti iskreno opravičujem.

Kljub vsemu pa se mi zdi na tem mestu pomembno poudariti tudi, da podjetje Kremen ni zgolj uporabnik cestišča, ki povezuje peskokop in separacijo, pač pa je podjetje zelo aktivno sodelovalo tako pri izgradnji kakor tudi pri vzdrževanju samega cestišča.

Podjetje Kremen je v letu 1963/64 investiralo in zgradilo priključek na avtocesto ter njegovo asfaltiranje, kot tudi prvo asfaltiranje ceste skozi Gmajno. Leta 1959/60 je najprej iz kolovozne poti uredilo cesto, ki povezuje peskokop z glavno cesto in jo nato tudi asfaltiralo, kasneje pa sofinanciralo še njeno razširitev in zadnjo preplastitev. Leta 1977/78 je z asfaltom uredilo cesto, ki povezuje separacijo z glavno cesto in kasneje financiralo tudi njeno zadnjo preplastitev. S takratno KS Šentjernej smo pred leti aktivno sodelovali in vzpodbujali ustrezne organe, da je prišlo do prvih nekaj sto metrov asfalta (najprej s šentjernejske strani), kar je končno privedlo do asfaltiranja regijske ceste, ki povezuje Rako in Šentjernej, za katero vsi vemo, da je bila dolgo ena zadnjih makadamskih cest tako velikega pomena. Zadnja naša soinvesticija v cestno infrastrukturo je bila v lanskem letu, ko je KS Raka pristopila k ureditvi, razširitvi in asfaltiranju ceste na relaciji Kržišče – Zrno. Pri tem projektu je poleg Občine Krško, KS Raka in našega podjetja sodelovalo tudi podjetje Zrno d.o.o. Raka.

Tudi v prihodnje želimo biti sokreator razvoja kraja, kjer opravljamo svojo dejavnost (seveda v okviru naših interesov in zmognosti).

Pri tem mislimo tudi na morebitni razvoj industrijsko-obrtno cone, o kateri je v zadnjih letih že večkrat tekla beseda. Želimo sodelovati in vplivati na razvoj dogodkov na tak način, da bomo po svojih močeh podprli vsako varianto (ali variante), ki bi bile za kraj dobrodošle in pozitivne na dolgi rok, in obratno, ne bomo sodelovali niti podpirali kakršne koli variante, ki za kraj ne bi bila v redu. V zadnjih letih je bilo v zvezi s tem tudi že nekaj poizkusov špekulacij (v glavnem prikritih), česar seveda ne moremo podpirati.

V zvezi z industrijsko cono se je treba tudi zavedati, da se je kvalitativno ne da zgraditi čez noč, ker to ni realno. Najprej je treba pregledati in preveriti vse potencialne interese, jih poskušati čim bolj logično razdeliti ter povezati med sabo, nato sledijo postopki, ki so zahtevni in dolgotrajni. Dober primer in zgled pri tem je lahko oblikovanje industrijske cone v občini Šentjernej, ki bo zgrajena neposredno poleg našega obrata. 42 ha velika industrijska cona Dolenje Mokro Polje bo predvidoma zaživela v prihodnjem letu ali pa v letu 2011.

In za konec, kakšne so vaše želje za prihodnost?

Želimo biti inovativna, prilagodljiva in učeča se družba z evropsko produktivnostjo, evropskimi poslovnimi običaji in mednarodnim ugledom v svoji panogi, ki bo prinašala nemoten osebni in strokovni razvoj zaposlenih, ki bodo imeli z varnim delom in s stimulativnimi osebnimi dohodki ter drugimi oblikami nagrajevanja zagotovljeno ekonomsko in socialno varnost ter stabilnost na dolgi rok. Lastnikom družb pa želimo prav tako na dolgi rok omogočiti razvoj in rast vrednosti njihovih družb.

Knjigo, 60 LET KREMENA (1948 – 2008), v kateri lahko preberete vse o podjetju Kremen, od ustanovitve pa do danes, lahko dobite na OŠ Raka, KS Raka in TD Lovrenc Raka.

Gospodu Marcellu Žmavčiču se za pogovor lepo zahvaljujem

Adelita Cimerman.

NAŠ POGLED

Festival praženega krompirja

5. septembra se je etnološko društvo Terica – Jelenik udeležilo 9. svetovnega festivala praženega krompirja v Radečah. Sodelujočih je bilo več kot 60 pražencev, tudi iz drugih držav, obiskovalcev pa je bilo več tisoč, ki so pospravili 3000 kg praženega krompirja. Na festivalu smo dostojno predstavili Jelenik in Rako, saj smo za 50 kg krompirja rabili tudi čebulo in to pravo raško čebulo, ki je pri številnih obiskovalcih zbudila precej zanimanja in so jo želeli kupiti. Vendar smo imeli pri pripravi na festival kar precej dela, da smo raško čebulo sploh dobili na Raki. Končno nam jo je priskrbel Marija Vrhovšek, predsednica Aktiva kmečkih žena. Za dekoracijo in ogled na stojnici pa nam je lepo kito raške čebule priskrbel predsednik Turističnega društva Lovrenc Raka, gospod Alojz Kerin. Obiskovalcem je za promocijo delila svojo čebulo naša članica Silva Kralj, ki je tudi sicer s pomočjo Cvetke Fabjan skrbela za dobro voljo. Pri lupljenju krompirja so pomagali še Drago Mlinar in Mojca Hruševar. Moramo se pohvaliti, da smo imeli zelo dober pražen krompir, saj ga je pri naši stojnici zmanjkalo najprej. Mogoče tudi zato, ker so ga obiskovalci zalili s kozarcem cvička iz Krške kleti, ki ga je priskrbel in delil Stane Hruševar. Pri tem pa mu je bil v pomoč Franci Požleb, ki je za festival izdelal grb pražencev krompirja. Pri tej akciji so pomagali tudi člani etnološkega društva Terica iz Radeč.

Hvala vsem za pomoč in sodelovanje.

Ida Intihar

TRTA Z LENTA

V tokratni številki Č'bularja se je pogled ustavil ob Cvičkovem hramu v Cirju, ki je posebnost med dolensjimi društvi. Spodnji prostori s kletjo so že opremljeni, urejena pa je tudi okolica hrama, ki s svojo namembnostjo že pomaga pri ponudbi našega kraja. Svojevrstna promocija je tudi ob hramu posajena potomka najstarejše trte z Lenta, ki je na Raki kot prva v naši občini. Strokovno sajenje so opravili člani našega upravnega odbora društva vinogradnikov ob prisotnosti uglednih gostov, trta pa je dobila tudi svojega botra Mirka Kužnika ter skrbnika -dva Jožeta, Vidoviča in Oštirja. Kot se za tako priložnost spodobi, je luč sveta zagledala tudi temu primerna pesmica, ki sta ju pripravila Majda Vizlar in Srečko Rozman, zapeli pa smo jo domači vinogradniki. Pa še želja, naj se potomka najstarejše trte na svetu kar najbolje počuti v brajdi ob hramu, v objemu raških vinorodnih gričev.

Alojz Kerin

CVIČKOVA PESEM DRUŠTVA VINOGRADNIKOV RAKA

*Griči na Raki lepi so vsi,
trta na njih prav bogato rodi.*

*Grozdje bom trgal, cviček bom pil,
s prijat'ljji prepeval in se veselil.*

*Na hribčku vasica je Raka,
tam hramček nam cvičkov stoji,
ob hramu pa raste nam trta,
na Lentu svojo brajdo ima.*

*Vsi čakamo, da sladko vince s trte priteklo nam bo,
veselo ga bomo zaužili kozarček al' lit'rčka dva.*

Ekologija doma, v šoli in v naši okolici

V lanskem šolskem letu smo v sodelovanju s Turističnim društvom Lovrenc Raka uredili pešpot in kolesarsko pot Pikapolonica. Večkrat nas učiteljice vodijo po tej poti in vedno znova odkrivamo zanimivosti, ki jih prejšnjič še nismo opazili.

Novinarje na naši šoli je zanimalo, koliko učenci 6. do 9. razreda naredijo za ekologijo doma, v šoli in v svoji okolici, zato smo naredili anketo, ki je pokazala naslednje:

Učenci so zadovoljni, da imamo pot Pikapolonica in menijo, da je to dobra pridobitev za šolo, saj nas pelje mimo mnogih zanimivosti v naši krajevni skupnosti. Dobro je bilo, da so sami veliko sodelovali pri njenem nastanku. Menijo, da bi bilo potrebno narediti več za obveščanje ljudi v medijih, na spletu ali pa postaviti obvestilne table ter priložiti zloženke, ki so nastale ob otvoritvi poti.

Anketa je pokazala, da na naši šoli že dosti let veliko naredimo za to, da bi živeli v bolj čistem okolju, saj pridno zbiramo plastične pokrovčke, star papir, kartuše, tonerje in pokvarjene mobilne telefone. Lani smo začeli tudi z obiski ekoloških kmetij in to nas je prepričalo, da je vredno poskusiti tudi bio hrano, ki je že na našem jedilniku. In zelo nam je dobra.

Do letošnjega decembra zbiramo praktične pokrovčke s posebnim namenom. Podarili jih bomo fantu Anžetu, ki je v lanski prometni nesreči izgubil nogo. Veseli smo, da bomo združili zdravo s koristnim in doma pridno polnimo vrečke s pokrovčki. K sodelovanju vabimo tudi bralce.

Anamarija Cemič, 8. razred in Gašper Pečarič, 7. razred

POVABIMO VAS...

... na tradicionalen Č'bularski pohod, ki bo **22. novembra 2009**. Zbor bo **ob 9. uri** zjutraj pred gostilno Žolnir v Kostanjevici, z minimalno štartnino (štartnine ni za otroke in študente). Pot nas bo vodila skozi Krakovski gozd, mimo Zalok in raških vinorodnih gričev, z vmesnimi postanki. Za zaključek pa se bomo pri Cvičkovem hramu okrepčali s toplim obrokom.

Lepo vabljeni!